

پیشینه‌ی آموزش و پرورش نوین استان گلستان

با همکاری:

فرمان علی بذرافشان

مؤلف:

ستاربردی فجوری

سرشناسه : فجوری، ستاربردی، ۱۳۵۰ -
 عنوان و نام پدیدآور : پیشینه‌ی آموزش و پرورش نوین استان گلستان / مولف ستار بردی فجوری،
 با همکاری قربان علی بذرافشان.
 مشخصات نشر : گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۳۶۵ ص.: مصور(رنگی)، جدول.
 شابک : 978-600-449-629-2
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 شناسه افزوده : بذرافشان، قربانعلی، ۱۳۵۰ -
 رندندی کنگره : ۱۳۵۴LA ۱۳۹۶ ۳۸۸ گک /
 رده‌بندی دیویی : ۳۷۰/۹۵۵۲۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۹۷۴۷۱۰

پیشینه‌ی آموزش و پرورش نوین استان گلستان

مؤلف: ستاربردی فجوری

با همکاری: قربان علی بذرافشان

ویراستار: یوسف بدراقی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۳۸۷ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۹-۶۲۹-۲

چاپ و نشر: نوروزی-۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

«با حمایت آموزش و پرورش استان گلستان»

نشانی: گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، بازار رضا(ع). ۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸

دورنگار: ۱۷-۳۲۲۲۰۰۴۷ آدرس الکترونیکی: Entesharate.noruzi@gmail

سایت انتشارات: www.Entesharate-noruzi.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۹	تشکیل اداره کل آموزش و پرورش استان گلستان.....
۹	علی اصغر محمدی راد.....
۱۲	تاجیک اب ماعیل، رئیس سازمان.....
۱۴	نوروزی علی نما، رئیس سازمان.....
۱۸	پایین محلی عیسی، مدیر کل.....
۲۰	محمد رضا وطنی، مدیر کل.....
۲۰	احسان گوهری راد، مدیر کل.....
۲۱	چهار سیاست وزیر و مدیر کل آموزش و پرورش در کشور و استان گلستان.....
۲۷	مدیران کل اداره کل نوسازی توسعه و تجهیز مدارس استان گلستان.....
۲۸	دستاوردهای خیرین از جشنواره اول تا نهم.....
۳۰	وضعیت اعتبارات اداره کل نوسازی استان از سال ۱۳۷۱ الی ۱۳۹۵.....
۳۱	پروژه های تحویلی - مشارکتی از سال ۱۳۷۷ الی ۱۳۹۵.....
۳۲	کل پروژه های تحویلی از سال ۱۳۷۷ الی ۱۳۹۵.....
۳۸	بهشتی محمد، معاون تربیت بدنی و سلامت.....
۳۹	همکاران حوزه معاونت تندرستی و تربیت بدنی.....
۴۰	حاجیلری ابراهیم، معاون آموزش متوسطه.....
۴۱	همکاران حوزه معاونت متوسطه.....
۴۲	حسینی سیدعلی، معاون پرورشی و فرهنگی.....
۴۳	همکاران حوزه معاونت پرورشی و فرهنگی.....
۴۴	سرگزی حسینعلی، معاون پژوهش، برنامه ریزی و نیروی انسانی.....

- ۴۶.....همکاران حوزه معاونت پژوهش، برنامه ریزی و نیروی انسانی.....
- ۴۷.....عقیلی سیده هما، معاون آموزش ابتدایی.....
- ۴۸.....همکاران حوزه معاونت آموزش ابتدایی.....
- ۴۹.....عرب احمدی قربان، معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی.....
- ۵۰.....همکاران حوزه معاونت توسعه و مدیریت.....
- ۵۲.....فجوری ستاربردی، معاون سواد آموزی.....
- ۵۳.....همکاران حوزه معاونت سواد آموزی.....
- ۵۵.....تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان آزادشهر.....
- ۵۶.....روسا و مدیران آموزش و پرورش شهرستان آزادشهر.....
- ۵۷.....مفیدی مهدی.....
- ۵۹.....تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان آق قلا.....
- ۶۴.....نمایندگان فرهنگ از سال ۱۳۲۰ش. تا ۱۳۵۰ش.....
- ۶۵.....آمار دانش آموزان در آخر مهر ماه سال ۱۳۳۶ش. پهلویدر (آق قلا).....
- ۶۷.....نظری قدرت اله.....
- ۶۹.....تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان ترکمن.....
- ۷۰.....اوضاع اجتماعی.....
- ۷۱.....تحصیل مدارس.....
- ۷۱.....اوضاع اقتصادی.....
- ۷۱.....ترتیب حکومت محلی.....
- ۷۱.....دو اثر مختلف.....
- ۷۲.....پیشنهادهای مفید.....
- ۸۰.....بیدلی نامنی مسعود.....
- ۸۱.....تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان بندرگز.....

- ۱۵ خرداد ۱۳۰۸ ش. آمار مدرسه نوکنده بشرح ذیل قید شده است:..... ۸۵
- مدیران آموزش و پرورش شهرستان بندرگز از بدو تاسیس ۸۷
- احمدی حامد ۹۰
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان رامیان ۹۱
- نمایندگان فرهنگ و مدیران آموزش و پرورش شهرستان رامیان ۹۶
- صادق‌قلو اسداله ۹۸
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان علی آباد کتول ۱۰۱
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان کردکوی ۱۰۹
- عسکری وجیه الله ۱۱۶
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان کلالة ۱۱۹
- آقای قدیرگو کلانی نمایند آموزش و پرورش بخش کلالة ۱۲۷
- روسا و مدیران آموزش و پرورش شهرستان ۱۳۰
- طاهری راد حسین ۱۳۲
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان گالیکش ۱۳۵
- خسروی مهدی ۱۳۹
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان گرگان ۱۴۱
- آمار مدارس ابتدایی پسرانه گرگان در خرداد ماه سال ۱۳۱۹ ش ۱۶۴
- آمار مدارس ابتدایی دخترانه گرگان خرداد ماه سال ۱۳۱۹ ش ۱۶۵
- آمار مدرسه متوسطه اول دخترانه در خرداد ۱۳۱۹ ش ۱۶۵
- آمار مدارس متوسطه پسرانه شهریور ۱۳۱۹ ش ۱۶۶
- نمایندگان فرهنگ و مدیران آموزش و پرورش شهرستان گرگان ۱۶۸
- کشیری نصراله ۱۷۲
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان گمیشان ۱۷۵

۱۸۲	مدرسه پهلوی گمش تپه.....
۱۸۲	مدرسه خواجه نفس.....
۱۸۳	پیشنهادات.....
۱۸۳	مدرسه بشیوسقه (پنج پیکر):.....
۱۸۳	مدرسه امچلی.....
۱۹۱	قرنجیک بهمن.....
۱۹۳	تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان گنبد.....
۲۰۰	آمار همین شهرستان در سال ۱۳۳۶ ش. بشرح ذیل بوده است.....
۲۰۳	رزاقی فرج اله.....
۲۰۵	تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان مراوه تپه.....
۲۱۴	حاجیلی دوجی حضر تقلی.....
۲۱۷	تاریخچه آموزش و پرورش نوین شهرستان مینوشت.....
۲۲۲	کرامتلو علیرضا.....
۲۲۳	پیوست ها و ضمائم.....
۳۴۷	منابع و ماخذ.....
۳۵۷	نمایه.....

مقدمه:

اولین مدارس در گرگان و ترکمن صحرا چراغ روشنی بودند برای رشد و توسعه این مرز و بوم. اولین افراد کسانی بودند که با هیچ آغازگر روشنفکری جامعه را رقم زدند. کسانی که با هیچ شروع کردند و بعدها هرکدام از آنها در مسیر زندگی خود سرآمد شده و منشاء خیر و خدمات بسیار برای جامعه شدند.

آموزش و پرورش به شکل میز و نیمکت و یا به اصطلاح آموزش و پرورش نوین در کشور ما در قدمت چندان بالایی برخوردار نیست. سنگ بنای اصلاح آموزشی را امیرکبیر در زمان ناصرالدین شاه با تأسیس دارالفنون، با قصد آماده سازی کادرهای حکومتی تحصیل کرده و اجرای و اداری به انجام رسانید.^۱ هرچند که در دوره قبل از امیرکبیر، در زمان فتحعلی شاه قاجار هم با اعزام محصلانی برای کسب علوم و فنون نوین به اروپا اقداماتی در این راستا صورت گرفت. در عصر محمدشاه قاجار نیز مدارس از جمله، مدرسه پسرانه آریجایی توسط پیرکینز کشیش در سال ۱۲۵۲ قمری در ارومیه، دو سال بعد مدرسه دخترانه آمریکایی در همین شهر تأسیس گردید. در سال ۱۲۵۵ قمری/۱۲۱۸ش. نیز اوژن بوده کشیش فرانسوی مدرسه‌ای در تبریز تأسیس کرد.^۲

خیلی‌ها معتقدند که پدر آموزش و پرورش نوین در ایران مستقیم‌ترین رشدیه است. وی از پیشقدمان نهضت فرهنگ و آزادی است و اگر او را به صرف خوانده‌اند بجاست، زیرا عمر طولانی خود را با کمال عشق و علاقه در خدمت فرهنگ صرف کرده است.^۳ ایشان در سال ۱۳۰۶ قمری/۱۲۶۷ش. پس از مشاهده مدارس تازه تأسیس

^۱ - مونیکا ام. رینگر: آموزش، دین و گفتمان اصلاح فرهنگی در دوره قاجاریه، ترجمه مهدی حقیقت‌خواه، نشر ققنوس، تهران ۱۳۸۱، ص ۸۴.

^۲ - متولی حقیقی، دکتر یوسف: تاریخچه آموزش و پرورش نوین خراسان، نشر مرندیز، چاپ دوم، ۱۳۸۵، صص ۳۶-۳۵.

^۳ - مجله تعلیم و تربیت، دوره ۱۴، دی‌ماه ۱۳۲۳، شماره ۱۰.

عثمانی به نام رشديه، در همان سال اقدام به تأسيس مدارس مشابه کرده و رشديه نام‌گذاري کرد. ظاهراً ناصرالدین‌شاه با مشاهده این مدارس از وی خواست مدرسی با همان سبک در تهران هم راه‌اندازی نماید. اما بعداً اطرافیان شاه سعایت و بدگویی کرده مانع راه‌اندازی این مدارس شدند. بنا براین رشديه در سال ۱۲۶۷ش. عازم تبریز شده و اولین مدرسه به نام رشديه را در تبریز تأسيس کرد. اما این مدرسه عمر کوتاهی داشت و با مخالفت روحانیون روبرو شده و به تعطیلی کشانده شد. حسن رشديه هم به مشهد مقدس تبعید گردید. وی در مشهد هم در اقدامی مشابه بر تأسيس و راه‌اندازی مدرسه اقدام کرد، اما طلاب حوزه‌های علمیه مخالفت کرده و از شهر اخراج کردند. پس از مدتی مجدداً به تبریز بازگشت و با ۳۰۰ نفر شاگرد، مدرسه دیگری را راه‌اندازی کرد.^۴ بعدها حسن رشديه با حمایت امین‌الدوله صدراعظم به تهران فراخوانده شد و تحت حمایت وی اقدام به تأسيس مدرسه کرد. مدرسه رشديه پیش‌تاز تکیه بر آموزش عمومی ابتدایی و رشد سریع حاکم اسلامی در نهضت مدارس جدید بود.^۵

آموزش و پرورش نوین در دشت گز از ترکمن صحرا، اول بار توسط چه کسی تأسيس و راه‌اندازی شد؟ بنابر اسناد موجود، اولین کسی که در استرآباد اقدام به تأسيس مدرسه به سبک جدید نمود، کسی نیست جز سار افخم میرزا محمدعلی‌خان حاکم استرآباد که در ماه ذی‌الحجه ۱۳۲۳ قمری ۱۲۸۴ش. به حکومت استرآباد منصوب شده و اقدام به تأسيس و راه‌اندازی مدرسه کرد.^۶ وی در ماه محرم ۱۳۲۳ قمری ۱۲۸۴ش. در استرآباد مدرسه ملی به سبک جدید ایجاد کرده و تحت نام‌گذاری کرد.^۷

^۴ - مجله تعلیم و تربیت، دی و بهمن ۱۳۳۰، شماره ۹ و ۸، صص ۲۲-۲۱.

^۵ - مونیکا ام. رینگر: آموزش، دین و گفتمان اصلاح فرهنگی در دوره قاجاریه، ص ۱۷۷.

^۶ - سپهر عبدالحسین، یادداشت‌های ملک‌المورخین، به اهتمام عبدالحسین نوایی، نشر زرین، پاییز ۱۳۶۸، ص ۱۲۵.

^۷ - همان، ص ۱۳۷.

در این مدرسه متجاوز از ۸۰ نفر شاگرد به تحصیل مشغول بودند.^۸ بعدها در مناطق دیگر از جمله در سال ۱۹۱۴م/۱۲۹۳ش. روس‌ها یک باب مدرسه در بندرگز تأسیس کردند.^۹ به طوری که در سال ۱۳۰۲ش. نیز نماینده معارف استرآباد شیخ محمد سعدی، مدارس فعال را به شرح ذیل لیست کرده است.^{۱۰}

محل	نام مدرسه	نوع مدرسه	دوره تحصیلی	کلاس	شاگرد	آموزگار
استرآباد	سعادت	دولتی	ابتدایی	۵	۱۲۰	۷
استرآباد	رسولیه	ملی	ابتدایی	۲	۵۰	۲
استرآباد	سر میه	ملی	ابتدایی	۲	۳۰	۲
استرآباد	موسی	ملی	ابتدایی	۲	۲۰	۲
استرآباد	سلیمانی	ملی	ابتدایی	۱	۱۵	۱
بندرگز	نادری	ملی	ابتدایی	۳	۷۰	۲
سرخونکلاته	حیدریه	ملی	ابتدایی	۳	۳۰	۲

اما پس از خلع سلاح تراکمه دشت‌گروگان در سال ۱۳۰۴ش. بنا به دستور تیمسار فضل‌الله زاهدی و سرکار سرهنگ احمد حکیمی مدارس نظامی در خواجه نفس، گومیشان و گنبد تشکیل شد. پس از مدتی این مدارس از حالت نظامی خارج و به مدارس دولتی تبدیل شد.^{۱۱} در همان سال اقداماتی برای توسعه مدارس در استرآباد و

^۸ - سالنامه فرهنگ گروگان، ص ۳. و نیز آموزش و پرورش نوین گروگان، رحمت‌الله رجایی، نشر پیک ریحان، ۱۳۹۳، ص ۴۱.

^۹ - قاسمی پویا، اقبال: مدارس جدید در دوره قاجاریه در ایالات و ولایات، نشر دانشگاهی تهران: ۱۳۷۷، ص ۵۴۱.

^{۱۰} - اسناد کتابخانه ملی ایران، ۲۹۷۳-۹۰۴.

^{۱۱} - سالنامه فرهنگ گروگان، ص ۶.

صحرا صورت گرفت. اما به جهت محدودیت بودجه، توفیق چندانی حاصل نشد و از ایجاد و توسعه مدارس در صحرای ترکمان و توابع استرآباد جلوگیری شد.^{۱۲} در سفری که تدین، وزیر معارف به مازندران داشت از مدارس بندر جز(گز)، گمش‌تپه، خواجه‌نفس، آمچه (امچلی) و مدارس دولتی و ملی استرآباد نیز بازدید به عمل آوردند. در آخر سال ۱۳۰۴ش. پیشنهادهای را در جهت توسعه مدارس جدید با مشخصات کامل از جمله، محل، کلاس مورد نیاز، پیش‌بینی آمار دانش آموزی و... به مرکز استان گردید.^{۱۳} به طوری که مدارس استرآباد و صحرای تراکمه با بودجه و اعتبار ۱۰۰ هزار تومان در سال ۱۳۰۵ش. به شرح ذیل بوده است.^{۱۴}

۱- مدرسه چهارمدرسه دختران و (پسران) استرآباد

۲- مدرسه کرد مدرسه

۳- مدرسه علی‌آباد مدرسه

۴- مدرسه نوده ملک

۵- مدرسه سرخونکلاته

۶- مدرسه شاه‌کوه سفلی

۷- مدرسه نوکنده

۸- مدرسه ایل داز صحرای تراکمه

۹- مدرسه گنبد قابوس

۱۰- مدرسه دوگنجی

۱۱- مدرسه خواجه نفس

۱۲- مدرسه امچلی (امچلی)

۱۳- مدرسه کمش‌تپه

^{۱۲} - اسناد کتابخانه ملی ایران، ۲۹۷۳۷۵۳۹ (۱۳۰۴/۱۰/۸)

^{۱۳} - مجله تعلیم و تربیت، شماره ۸، سال سوم، ص ۴۴۵.

^{۱۴} - مجله تعلیم و تربیت، سال دوم، شماره ۵، ص ۲۷۰.

۱۴- مدرسه رامیان

۱۵- مدرسه دارکلاته

۱۶- مدرسه حاجی‌لر (مینودشت)

براساس همین اسناد، آمار مدارس و دانش‌آموزان از ۱۵ شهریور ۱۳۰۷ ش. تا خرداد ۱۳۰۸ ش. به شرح ذیل اعلام شده است.^{۱۵}

ردیف	محل	دوره	دانش‌آموز	تأسیس ^{۱۶}
۱	استرآباد	پسر ابتدایی	۱۶۸	۱۲۹۸ ش
۲	استرآباد	دختر ابتدایی	۱۴۰	
۳	مدرگ	پسر ابتدایی	۱۱۳	
۴	کسین‌تپه	پسر ابتدایی	۲۵۵	۱۳۰۴
۵	امچلی	پسر ابتدایی	۶۴	اسفند ۱۳۰۴
۶	خواجه‌نفس	پسر ابتدایی	۸۹	اردیبهشت ۱۳۰۵
۷	سرخونکلاته	پسر ابتدایی	۴۶	مهر ۱۳۰۵
۸	کردمحل	پسر ابتدایی	۴۸	آبان ۱۳۰۵
۹	نوکنده	پسر ابتدایی	۴۲	آبان ۱۳۰۵
۱۰	پهلوی‌دژ (آق‌قلا)	پسر ابتدایی	۷۸	
۱۱	شاه‌کوه	پسر ابتدایی	۲۷	آذر ۱۳۰۵
۱۲	آرخ	پسر ابتدایی	۴۷	
۱۳	علی‌آباد کتول	پسر ابتدایی	۳۸	آذر ۱۳۰۵
۱۴	حاجی‌لر (مینودشت)	پسر ابتدایی	۳۸	دی ۱۳۰۵
۱۵	داز	پسر ابتدایی	۳۳	دی ۱۳۰۵
۱۶	بش‌یوسقه	پسر ابتدایی	۳۹	بهمن ۱۳۰۵
۱۷	نوده‌ملک	پسر ابتدایی	۴۱	بهمن ۱۳۰۵

^{۱۵} - اسناد کتابخانه ملی ایران ۲۹۷۷۶۰۳

^{۱۶} - اسناد کتابخانه ملی ایران ۲۹۷۱۰۱۱۲

۱۸	دارکلاته	پسر ابتدایی	۱۲	بهمن ۱۳۰۵
۱۹	گنبدقابوس	پسر ابتدایی	۵۲	بهمن ۱۳۰۵
۲۰	رامیان	پسر ابتدایی	۷۲	بهمن ۱۳۰۵
۲۱	لیوان	پسر ابتدایی	۳۲	فروردین ۱۳۰۶

به این ترتیب کم‌کم مدارس نوین در گرگان و دشت و صحرای تراکمه توسعه یافته و مدارس جدید به سبک نوین در اقصی نقاط دشت احداث گردید، به گونه‌ای که امروزه در تمام روستاها مدارس فعال هستند.

ستاربردی فجوری

۱۵ مرداد ماه ۱۳۹۶ ش.